

Список використаних джерел:

1. Кузин В.А. Управление научно-техническим прогрессом в условиях рыночных отношений : учеб.пособ. / В.А. Кузин, В.А. Товстик. – Донецк : БСГ, 2000. – 12-22 с.
2. Луценко Т.О. Державне регулювання науки та інноваційної діяльності України / Т.О. Луценко / «Ольвійський форум – 2015: стратегії країн Причорноморського регіону в геополітичному просторі» : матер. наук.-практ. конф. – Миколаїв : Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2015. – Том 1. – С. 95–96.
3. Єрмаков І. Виховання життєдіяльності: моделі виховних систем / І.Г. Єрмаков. – Х. : Основа, 2006. – 5-14 с.
4. Кириченко В.І., Ковганич Г.Г. Виховний простір: сутність і технологія створення // Постметодика. – 2009. – № 2 (86). – С. 7-15.

References:

1. Kuzin, V.A. and Tovstyk, V.A. Management of scientific and technological progress in the conditions of market relations. – Donetsk: Makeevka Economics and Humanitarian Institute ; BSG, 2000. Print.
2. Lutsenko, T. O. "Public regulation of science and innovation activity of Ukraine." Olbia Forum – 2015: Strategies of the Black Sea Region Countries in the Geopolitical Space 1 (2015): 95–96. Print.
3. Ermakov, I. Education for livelihoods: a model educational systems [Vyhovannyagittediyal`nosti: modelivyhovnyh system]. Kharkiv: Osнова, 2006. Print.
4. Kirichenko, V.I. and Kovganich, G.G., "Foundling space: nature and technology creation" [Vyhovnyjprostir: sutnist` I tehnologijastvorennya]. Постметодика 2 (86) (2009): 7–15. Print.

DOI: 10.5281/zenodo.1492093

УДК 351. 37.047.16

Подорваний В. К., здобувач ННВЦ НУЦЗУ, м. Харків

Podorvanyi V. K., Seeker of PhD Degree in Public Administration, Training Research and Production Center, National University of Civil Defense, Kharkiv

**ЕФЕКТИВНЕ СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНЕ РЕГУЛЮВАННЯ
ЗАКЛАДОМ ВИЩОЇ ОСВІТИ
ІЗ СПЕЦИФІЧНИМИ УМОВАМИ НАВЧАННЯ**

**EFFECTIVE SOCIO-PSYCHOLOGICAL REGULATION
OF HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTION WITH
SPECIAL EDUCATIONAL CONDITIONS**

У статі розкриваються питання реалізації ефективних методів державного регулювання закладом вищої освіти з специфічними умовами навчання. Акцентовується увага щодо механізму регулювання якісними характеристиками освіти. Розкриваються основні сутнісні характеристики ефективного управління та регулювання освітнім процесом з особливими умовами навчання.

Ключові слова: державне регулювання, система управління вищою освітою, заклади вищої освіти з особливими умовами навчання, ефективне управління.

The paper discusses the issues of implementing effective methods for the state regulation of higher educational institutions with special educational conditions. The mechanism of regulating the quality characteristics of education is emphasized. The basic essential characteristics of effective management and regulation of educational process with special educational conditions are determined.

Keywords: state regulation, system of higher education management, higher educational institutions with special educational conditions, effective management.

Постановка проблеми. Глибокі трансформаційні зміни, які відбуваються в соціально-економічній сфері загалом і в освітній зокрема в Україні та світі вимагають дієвого державного регулювання. Воно охоплює застосування ефективних методів державного регулювання у сфері професійної підготовки фахівців, здатних забезпечувати національну та цивільну безпеку, власне та загальнодержавне соціально-економічне зростання. Крім того, державне регулювання в означеній сфері повинно передбачати швидке й адекватне реагування на зміни внутрішнього та зовнішнього середовища, пов'язані з розвитком ринку праці, нових технологій тощо. У науковому вирішенні цих завдань визначальне місце належить обґрунтуванню соціального розвитку ЗВО, зокрема зі специфічними умовами навчання, як одного з ключових факторів безперебійного функціонування українського суспільства і його переходу в режим сталого та безпечного функціонування.

Аналіз останніх наукових досліджень і публікацій. Ґрунтовне дослідження різних аспектів державного управління розвитком вищої школи здійснено у працях В. Андрущенко, В. Бесчастного, Ю. Вітренко, О. Васильєвої, О. Дація, С. Домбровської, М. Згуровського, І. Лопушинського, В. Лугового, П. Надолішного, В. Огаренко та ін. Питанням підготовки фахівців у вищій школі з особливими умовами підготовки присвячено роботи М. Нещадим, А. Роміна, С. Полторака та інших учених.

Постановка завдання. Мета дослідження полягає в дослідженні методів ефективності соціально-психологічного регулювання закладом вищої освіти із специфічними умовами навчання .

Виклад основного матеріалу. На наш погляд, управління освітнім процесом можна розглядати як механізм регулювання якісними характеристиками, тобто як управління якістю.

На основі такого підходу до управління освітнім процесом можна синтезувати такі попередні умови ефективного управління та регулювання:

- підпорядкованість діяльності всіх без винятку структурних підрозділів ЗВО єдиній меті. Кожен, хто навчається, викладач і співробітник повинні брати участь в удосконаленні освітнього процесу;

- переведення управління освітнім процесом ЗВО на автоматизовану (електронну) систему з обґрунтуванням і розробкою методології формалізації та технологізації освітньої діяльності;

- кожен структурний елемент (викладач, кафедра, предметно-методична комісія) і кожен етап (операція) є одночасно «постачальником» і «замовником» у технологічному освітньому ланцюжку. Для кожного з них необхідні свої критерії якості, узгоджені з «входу» і «виходу».

Державне управління освітою є система державно-управлінської діяльності, складовими якої є стратегічне управління, державне регулювання і адміністративне управління [1, с. 47].

Необхідна, на наш погляд, відмова від традиційного поділу праці, коли керівники й викладачі беруть участь у щоденній регламентованій діяльності, а вдосконаленням процесу займаються тільки керівники.

Найбільш ефективно можливості кожного викладача і співробітника використовуються в умовах так званої бригадної організації праці.

Фактором успіху є залучення керівництва ЗВО в цей процес й організоване ієрархічне навчання (зверху вниз) на основі публічного обговорення всіх результатів контролю (безперервного, етапного, результуючого) освітнього процесу за всіма його складовими.

Узгодженість за програмними цілями, задумом, зусиллями і ресурсами на всіх рівнях управління: індивідуальному (який навчає, який навчається), кафедра (відділ), вуз, система спеціальної освіти, система вищої освіти України. Результати освітнього процесу мають відповідати стандартам вищої професійної освіти і Державному замовленню.

Будь-які зміни (в технології, методиці, структурі, кадровому складі тощо) повинні розглядатися з точки зору усунення «слабких місць» і впливу на якість освіти, її ефективність з урахуванням всіх видів витрат. Державне управління має здійснюватися з використанням всіх підходів «до завдань управління: інтуїтивного, заснованого на судженнях і раціонального. У науці існує доволі розроблена система ознак проблемних управлінських ситуацій для вибору необхідного підходу. Досягнення головної мети управління освітнім процесом у ЗВО при даному підході передбачає вирішення таких завдань:

- розробка програмно-цільовий функції управління освітнім процесом для штатних і надзвичайних ситуацій, виходячи з вимог стандартів вищої професійної освіти та кваліфікаційних вимог замовника, науково-педагогічного, навчально-методичного, матеріально-технічного та нормативно-правового потенціалу ЗВО (етап планування освітнього процесу від розробки навчального плану до складання розкладу занять та обґрунтування

інших заходів розпорядку дня).

– обґрунтування педагогічної технології з використанням елементів розпорядку дня (основна навчальна діяльність);

– розробка навчально-методичного супроводу навчальної діяльності, спрямованої на підтримку та вдосконалення якості всіх видів занять (навчально-методична діяльність) як системи управління освітнім процесом, побудованої на основі нових інформаційних педагогічних технологій;

– забезпечення науково-методичного супроводу освітнього процесу для систематичного оновлення змісту освіти на рівні сучасних досягнень науки і техніки (наукова діяльність).

Підтримка і вдосконалення якісних характеристик всіх суб'єктів і об'єктів освітнього процесу має включати в себе:

а) розвиток, вдосконалення і посилення методичної завантаженості навчально-матеріальної та науково-дослідницької бази;

б) підвищення кваліфікації керівного, викладацького; наукового, інженерно-технічного складу;

в) забезпечення організаційної форм освітнього процесу (діяльність відділів, служб та інших структурних підрозділів ЗВО щодо забезпечення безпеки служби і нормативним постачанням).

Вища школа є визначальним фактором довгострокового впливу, на соціально-економічний і культурний розвиток суспільства [2, с. 4].

З теорії управління відомо, що воно потребує наявності власного критерію; із загальної теорії систем відомо, що складна система має ознаку багатокритеріальності. Тому єдиного критерію для управління освітнім процесом не існує, а ось його варіативність підтверджено значною кількістю наукових праць [3, с. 18].

У деяких випадках як основний критерій підготовки у ЗВО ДСНС України використовується досвід цивільної вищої школи, що не завжди, на наш погляд, обґрунтовано, оскільки він не враховує специфіку спеціальної освіти. Це, перш за все, відноситься до визначення оптимальної чисельності змінного складу ЗВО ДСНС України та їх кількості, формування структури і змісту вимог до професійної підготовленості випускників.

Будь-яке рішення у сфері реформування професійної освіти має в обов'язковому порядку передувати проведенню детальних розрахунків, його ефективності та наслідків. Зокрема, пропонується в ЗВО ДСНС України для формування «структури освітнього процесу використовувати поняття ефективності навчання, що визначається як відношення параметрів якості освіти до обсягу витрат для досягнення» цієї якості.

Очевидно, що ефективність навчання буде тим вище, чим вище якість навчання при малих витратах на досягнення цієї якості. Тобто має працювати схема: ефективність навчання – якість навчання – витрати на навчання [4, с. 34]. Природно, що якість навчання тим вище, чим вище рівень підготовки. Також очевидно, що ДСНС України зацікавлене в тому, щоб випускник ЗВО

за всіма напрямками підготовки був підготовлений за найвищим рівнем підготовки, тобто мати навички і досвід своєї майбутньої професійної діяльності. Разом з тим, чим вище рівень підготовки, тим більше витрат він вимагає. Особливо витратні третій і четвертий рівні підготовки: «вміти» і «мати навички», оскільки їх досягнення можливе лише за умови використання потужної і дорогої навчально-матеріальної бази й вимагає значних витрат бюджету навчального часу.

Аналіз практичного досвіду визначення оптимальних для різних варіантів організації освітнього процесу рівнів підготовки з точки зору досягнення максимальної ефективності навчання свідчить про ефективність навчання при різних рівнях підготовки. У зв'язку з цим можна припустити, що ефективність навчання навчальної групи за першими двома рівнями підготовки «мати уявлення» і «знати практично» не залежить від пропускної здатності навчально-матеріальної бази. Це пояснюється тим, що для досягнення цих рівнів необхідний досить малий бюджет навчального часу і мінімальна навчально-матеріальна база (класні й потокові аудиторії, діапроектори, мульти-медіа, дошки, крейда тощо) [4, с. 123].

Зовсім інша картина спостерігається при досягненні двох верхніх рівнів підготовки («вміти» і «мати досвід»). Ці рівні можуть бути досягнуті тільки при використанні потужної, сучасної й численної навчально-матеріальної бази і вимагають значного бюджету навчального часу. Особливе значення в цьому випадку відіграє пропускна здатність навчально-матеріальної бази – скільки курсантів можуть відпрацьовувати практичні завдання одночасно.

У разі якщо навчально-матеріальна база здатна паралельно забезпечити відпрацювання всієї групи (30 осіб, як правило стандартна група), ефективність навчання на рівнях «вміти» і «мати навички» досить висока і становить 50 і 40 % відповідно.

У зв'язку з цим хотілося б зробити припущення, що підготовка фахівців у цивільному ЗВО і ЗВО із специфічними умовами навчання мають свою специфіку, а саме:

1. Основні критерії організації освітнього процесу цивільних ЗВО у багатьох випадках не є достатніми в системі спеціальної освіти. Вони не враховують основну особливість військової школи – необхідність уже у стінах ЗВО ДСНС України підготувати випускника за багатьма завданням навчання на вищому рівні підготовки – «мати навички».

2. Військовій школі потрібні власні критерії, що враховують цю особливість. Новим, принциповим параметром, що безпосередньо впливає на ефективність навчання у ЗВО ДСНС України, є пропускна здатність навчально-матеріальної бази [2, с. 131].

Таким чином, одним із головних напрямків підвищення ефективності освітнього процесу в ЗВО є вдосконалення системи управління освітнім процесом. У свою чергу найбільш важливим компонентом цього процесу є керівництво навчальними колективами. Під керівництвом навчальними ко-

лективами, на наш погляд, слід розуміти свідоме регулювання всіх соціальних процесів у колективі, які спрямовані на досягнення цілей формування офіцерських кадрів, відповідають всім кваліфікаційним вимогам що висуваються до них. Змістом керівництва навчальними колективами є формування соціально-психологічного впливів на ці колективи та їх членів з метою більш повного включення тих, хто навчається, у навчальну діяльність, вироблення курсантами усвідомленої й активної поведінки, всебічного розвитку особистості та навчального колективу в цілому, ліквідації передумов виникнення конфліктних ситуацій.

Для успішного керування навчальними колективами і вирішення всього комплексу завдань, що виникають при цьому, необхідна наявність спеціальної системи соціально-психологічного забезпечення. Ця система має забезпечувати аналіз індивідуальних якостей курсантів, оцінку соціально-психологічного клімату в навчальних колективах, вивчення умов, в яких здійснюється освітній процес, дослідження шляхів підвищення його ефективності, визначення методів і засобів управління освітнім процесом, надання пропозицій і рекомендацій з формування керуючих впливів на навчальні колективи та оцінку ефективності цих впливів.

Соціально-психологічні чинники керівництва діяльністю навчальних колективів у ЗВО можна розглядати як елементи системи управління, які реалізують дію різних соціальних закономірностей в освітньому процесі конкретного ЗВО. Іншими словами, механізми соціальної регуляції забезпечують так би мовити регуляцію взаємодії курсантів у рамках дії певних соціальних закономірностей. У цьому сенсі соціально-психологічні механізми управління освітнім процесом ЗВО в цілому і навчальними колективами зокрема є результатом наукового пізнання діалектики єдності суб'єктивного та об'єктивного в дії соціальних законів і тенденцій, що реалізуються в освітньому процесі. Інакше кажучи, соціальні й соціально-психологічні механізми керівництва діяльністю навчальних колективів у ЗВО є продуктом суб'єктивного відображення об'єктивних суспільних процесів з метою використання їх у практиці управління освітнім процесом і його елементами.

Для аналізу дидактичного процесу у ЗВО та його соціальної детермінації необхідні дослідження, щонайменше, трьох пар категорій: «об'єктивні й суб'єктивні умови реалізації освітнього процесу у ЗВО», «суб'єкти та об'єкти навчання», «об'єктивні й суб'єктивні чинники» [4, с. 15]. Такий підхід надає можливість розкрити питання соціальної детермінації освітнього процесу під кутом зору, по-перше, умов, в яких він реалізується, по-друге, суб'єктів навчання (носіїв навчальної діяльності) і їх спрямованості, по-третє, активізації навчальної діяльності, її стимулювання у ході управління.

Суб'єктивні умови як певні соціально-психологічні якості діючих суб'єктів освітнього процесу та об'єктивні умови реалізації освітнього процесу як якості об'єктивної сторони діяльності людей у дидактичній системі

виступають як передумови можливості їх соціальної діяльності в системі навчання. Потенціал детермінації соціальної діяльності суб'єктів освітнього процесу, присутній в цих передумовах, у ході освітнього процесу перетворюється на активний детермінуючий початок. Саме він визначає в подальшому соціальний потенціал особистості й колективу в цілому.

Якісний перехід детермінуючого потенціалу цих передумов з пасивного, нерозкритого стану в прогнозовано актуальний, діяльний стан визначає гносеологічний сенс і практичне значення понять «соціологічний фактор управління» і «соціально-психологічний фактор керівництва навчальними колективами» ЗВО.

Таким чином, під соціально-психологічними факторами керівництва навчальними колективами далі будемо розуміти таку якість соціальних і соціально-психологічних умов реалізації освітнього процесу і керівництва навчальними колективами, за якої їх регуляційний потенціал науково пізнаний і цілеспрямовано реалізується в конкретній дидактичній системі. Оскільки в понятті «соціально-психологічний фактор керівництва навчальними колективами» присутній суб'єкт свідомого освоєння соціальних умов діяльності, це надає можливість змістовно інтерпретувати суб'єкт-об'єктні і суб'єкт-суб'єктні взаємодії в навчальному колективі, що складаються в ході дидактичного процесу.

Об'єктивні умови суспільного середовища ЗВО переломлюються через внутрішні закономірності суб'єкта управління навчальним колективом і його спосіб сприйняття та оцінки цих об'єктивних обставин. За загальнометодологічною точкою зору розгляд курсанта як активного учасника освітнього процесу у ЗВО у взаємодії з дидактичною системою вимагає, перш за все, диференційної характеристики зовнішніх факторів, що визначають його поведінку. У загальній характеристиці факторів, що регулюють поведінку індивіда в освітній системі, виділяють кілька груп: матеріальні умови навчальної діяльності; об'єктивні суспільні і, насамперед, функціональні відносини, форми суспільної свідомості. При цьому підкреслюється, що у загальному вигляді різні рівні соціальної детермінації психіки і поведінки людини включають в себе фактори її історичного розвитку та суспільного розвитку його індивідуальної природи. Ці фактори по-різному детермінують процеси, властивості і якості психічних явищ, різну ступінь і темпи мінливості цих явищ у ході онтогенетичного розвитку людини. Найбільш кардинальним суспільно-історичним змінам в особистості піддаються ті її властивості, в яких відображаються суспільні умови її життя. В ході суспільно-економічних змін по-різному розкривається зміст особистих і суспільних інтересів, змінюється зміст мотивів поведінки.

Життя і діяльність ЗВО на сучасному етапі свідчать, що навчальні колективи нерідко стикаються з соціальними чинниками, що дезорганізують вплив на їх діяльність, дезінтегрується взаємини учнів, які руйнують традиції колективу. Ці фактори можуть породжуватися зовнішнім соціальним середо-

вищем, певними суспільними групами, соціальними процесами. Вони можуть проявлятися в постановці перед навчальними колективами завдань, які не відповідають їх призначенню і морально відкидаються більшістю курсантів, у прорахунках начальників (неправильна розстановка членів колективу для виконання поставлених завдань, ігнорування функціонально-рольової структури тощо).

Зміни в психічному стані людей, в їх вчинках і діях обумовлені змінами в суспільних відносинах, є більш-менш схожими й оптимально стійкими для людей, що живуть в певну суспільно-історичну епоху. У конкретних умовах ці загальні соціальні фактори по-різному поєднуються зі специфічними умовами життя і діяльності окремої особистості та окремого колективу. Суттєвим моментом у розумінні механізму цієї індивідуалізації впливу соціально-детермінуючих факторів на людину і конкретний колектив є виділення із загальної сукупності соціальних детермінант специфічних умов їх життя і діяльності.

Групи курсантів ЗВО мають не лише загальні для будь-якої групи соціально-психологічні риси, але і володіють специфічними ознаками, які обумовлені особливостями конкретних завдань ЗВО, характером повсякденної діяльності курсантів, а саме:

а) навчальні групи у ЗВО характеризуються однорідністю вікового складу, злиттям в єдиний процес навчання і виховання, порівняно високим ступенем самоврядування, інтенсивністю спілкування, наявністю досить чіткої регламентації відносин і наявністю функціональної залежності членів групи, які визначаються системою субординаційних відносин;

б) структура міжособистісних відносин в навчальних групах ЗВО характеризується нерівномірністю кількісного складу статусних категорій і динамічністю, що дає можливість її оптимізації шляхом цілеспрямованих педагогічних впливів;

в) у навчальних групах ЗВО тип формальної групи містить підтипом групу із зовнішнім статусом. Остання відмітна ознака є найбільш характерною для навчальних груп ЗВО й обумовлює довгостроковий вплив на групу зовнішнього статусу. Сам зовнішній статус визначає призначення групи, професійно-кваліфікаційний розподіл позицій індивідів відповідно до призначення групи.

Крім цього, він по відношенню до міжособистісного спілкування є суто зовнішнім, періодично довготривалим, керуючим впливом і регламентує функціональні й правові відносини індивіда із ЗВО. Статус у поєднанні з нормами міжособистісного спілкування в навчальній групі утворює мікро-соціум цілісності, який у свою чергу утворює сама група із зовнішнім статусом. Підхід до визначення механізмів соціально-психологічного управління навчальної групи з точки зору поняття групи із зовнішнім статусом є важливим вже через перелік суб'єктивних ознак, що відображають свідомість, закладених як в саму групу, так і в зовнішній статус. Це пов'язано з тим, що,

по-перше, в аксіоматику науки про вивчення психологічних характеристик особистості та колективів закладено несумісність зовнішнього статусу і міжособистісного спілкування, що робить групу внутрішньо конфліктною за визначенням [4, с. 275]. По-друге, професійно-кваліфікаційна стратифікація у загальному випадку може не відповідати особистісній структурі групи, яка генерується міжособистісним спілкуванням й особистісними ознаками індивіда. Це призводить до структурування групи із зовнішнім статусом за ознаками ставлення до норм зовнішнього статусу.

Методологічний основою формування підходу, що дозволяє добре орієнтуватися в різноманітті механізмів регуляції соціальної поведінки і діяльності індивіда, розглядається принцип співвідношення зовнішнього і внутрішнього в детермінації його поведінки.

Таким чином, у дидактичній системі в рамках освітнього процесу реалізується загальна система зв'язку і залежності між об'єктами і суб'єктами освітнього процесу. Об'єктивні відносини обставин в освітньому процесі розкриваються, переломлюються через внутрішні закономірності діяльності та розвитку суб'єкта, систему його суб'єктивних відносин.

Звертаючись до згаданого вище принципу співвідношення зовнішнього і внутрішнього в детермінації соціальної діяльності навчальних колективів у ЗВО, необхідно відзначити, що з точки зору загальної теорії управління найважливішим принципом динамічного існування зовнішніх і внутрішніх детермінант соціального управління є принцип необхідної різноманітності. Згідно з цим принципом успішно впоратися з різноманітністю в керованій системі може тільки такий керуючий устрій, який сам має достатню різноманітність. Закон необхідної різноманітності у даному випадку слугує одночасно законом необхідного обсягу і якості знань про соціально-психологічні механізми регуляції поведінки особистості й колективу, а також законом необхідного обсягу та якості зовнішніх і внутрішніх засобів реалізації цих знань у практиці управління навчальними колективами ЗВО. Зовнішніми засобами управлінської реалізації знань виступають наявні в розпорядженні керівників ЗВО об'єктивні чинники управління, адекватні стану формованих і керованих ними соціально-психологічних механізмів свідомої саморегуляції поведінки соціально активного об'єкта – навчального колективу ЗВО.

Висновки. Таким чином, специфіка підходу до характеристики факторів соціальної детермінації діяльності слухачів та студентів у ЗВО полягає в тому, що соціальні фактори розглядаються як вихідні, що визначають поведінку учня в навчальному колективі, але не виключні складові життєдіяльності індивіда і його спільнот. У процесі навчальної діяльності, в ході якої здійснюється постійний зв'язок слухача з іншими елементами дидактичної системи, із зовнішнім світом, слухач виступає як активна сторона взаємодії.

Список використаних джерел:

1. Реформування вищої військової освіти: державно-управлінський аспект : монографія / С. Полторака, С. Домбровська, Г. Певцов та інші. – Х. : Вид-во «Диса-

плюс», 2017 – 296 с.

2. Ромин А.В. Механізми державного управління вищими навчальними закладами у сфері ДСНС України. – Х. : ТОВ «Оберіг», 2013. – 200 с.

3. Огаренко В. М. Державне регулювання діяльності вищих навчальних закладів на ринку освітніх послуг : монографія / В. М. Огаренко ; Нац. акад. держ. упр. при Президентові України. – К. : Вид-во НАДУ, 2005. – 328 с.

4. Луговий В. І. Управління освітою / В. І. Луговий. – К. : Вид-во УАДУ, 1997. – 302 с.

5. Рубинштейн С. Основы общей психологи : в 2 т. / С. Л. Рубинштейн. – М. : Педагогика, 1989. – 293 с.

References:

1. Poltorak, S., Dombrovska, S. and Pevtsov, G. *Reforming Higher Military Education*. Kharkiv: NUCZU, 2017. Print.

2. Romin, A.V. *Mechanisms of the state administration of higher educational institutions in the shpere of the SSES of Ukraine*. Kharkiv: TOV Oberig, 2013. Print.

3. Ogarenko, V.M. *State regulation of the activities of higher educational institutions in the market of educational services*. Kyiv: NADU, 2005. Print.

4. Lugovy, V.I. *Education Management*. Kyiv: NADU, 1997. Print.

5. Rubinstein, S. *Fundamentals of general psychologists*. Moscow: Pedagogika, 1989. Print.

DOI: 10.5281/zenodo.1492095

УДК 351/354:37(477)

Полякова О. С., к.ю.н., НУО України ім. І. Черняхівського, м. Київ

Polyakova O., PhD in Law, Leading researcher of the scientific Department of the Scientific Center of problems of the prevention of corruption in the security and defence of the National Defence University of Ukraine named after Ivan Chernyakhovsky, Kyiv

ОЦІНКА СТАНУ ТА ПРОБЛЕМ РОЗВИТКУ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ПРАВОВОЮ ОСВІТОЮ В УКРАЇНІ: РЕЗУЛЬТАТИ ЕКСПЕРТНОГО ОПИТУВАННЯ

ASSESSMENT OF THE STATE AND PROBLEMS OF THE DEVELOP- MENT OF PUBLIC ADMINISTRATION IN LEGAL EDUCATION IN UKRAINE: THE RESULTS OF AN EXPERT SURVEY